

חַכְמָה קִיְנוּ בְּתוֹרַת מִיָּד

גליון טו • שנה א'

פרשת חיי שרה
תשפ"ה לפ"קהוצאה לאור
חידושי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראי

מדור תורתם קבע

שרה אמנו ע"ה עבדה את הש"ת בבחינת 'שמש' נגד כל המניעות

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה
וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שָׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (בראשית כג, א). ש'רה
מ'אה ש'נה ראשי תיבות 'שמש'.

ואפשר לבאר הרמז בזה, בהקדם מה
שפירש האוה"ח הק' עה"כ 'ויהיו חיי שרה',
דידוע 'ויהיו' לשון צער, ואמר הכתוב ש'חיי
שרה מאה שנה' היו בצער, עד תשעים
שנה היתה בצער על שלא ילדה לאברהם,
ומתשעים עד מאה היתה בצער מפני
שישמעאל היה רודף את יצחק להרגו,
'ועשרים שנה ושבע שנים' הם יחשבו ל'שני
חיי שרה', כי אז היה לה מנוחה מישמעאל
שרדף את יצחק.

ונקדים עוד מה דאיתא בספ"ק ייטב לב
(פר' וישב) עה"כ (בראשית כח, יא) וַיִּפְגַּע בְּמִקְוֹם
וַיִּלְךָ שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ, ואיתא במדרש (ב"ד
פס"ח, ט) שמע קולן של מלאכים אומרים 'בא
השמש, אתא שמשא' וכו', וצריך להבין למה
נקרא יעקב אבינו ע"ה 'שמש'.

ומבאר ע"פ מ"ש זקה"ק בישמח משה
(פר' וירא), על הפסוק (בראשית יח, א) 'כֹּחֲם
הַיּוֹם, בשם ספה"ק אגודת אזור (קלח ג'
גבעול א) שהשמש יש לה ב' תנועות, תנועה
ישרה שלה והיא ממערב למזרח, אלא

מבוא: בשער התורה

המצבה של האשה שזזה ממקומה זהלכה על קבר בעלה

וַיבֹּא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ (כג, ב).

אך מקרה אחד כזה שהיה בשנת תרנ"א
בעיר קאלוב - והיתה לה המשך פלא
בשנת תרס"ו - לא משה מתוך זכרונם
של כל מי שראה את המאורע, והסיפור
נחקקה לזכרון עד היום כאחת הסיפורים
הנפלאים ביותר.

המדובר הוא בהקבר אשר כרה לאשתו
הגה"צ ר' ישראל חיים ברוין - העברי
זצ"ל, בעמח"ס פרי עץ אבות, והספידה
תמרורות והארץ בשבחה מאוד מאוד,
והעמיד על קברה מצבה גדולה המלא
מפה אל פה בדברי שבח עליה באריכות
גדול, ומתאר שם גדלותה בכל הענינים,
בתפילה ובהנהגת ביתה ובחסדיה אשר
הרבתה, וגם בחידושי התוה"ק שחידשה
בעצמה והראיתי ל"ש ת"ח וקלסוה
אשרי ילדותה שלא ביישה את זקנותה,
וכהנה וכהנה מרבה בהספידה ביותר
מששים שורות צפופות מראש המצבה
ועד תחתיתה.

ויהי אחרי כן רצה לעלות לארה"ק,
ואף עשה כן למעשה שמכר את כל אשר
לו בחו"ל והתכוון לחונן את עפר ארץ
הקודש, אך טרם נסיעתו הלך להשתטח
על קבר אשתו להיפרד ממנה, ובחזירתו
משם אמר שנמלך בדעתו ואינו נוסע
לארץ ישראל, כי אשתו אינה מסכמת
לכך, ואכן נשאר בארץ אונגאריין, ופתח
ביהמ"ד בעיר בודאפעסט בשם 'ארץ
ישראל שטיבעל'.

ההספד הראשון שהספיד הבעל את
אשתו, מוזכר בפרשתו בהספדו של
אברהם על שרה, ובצורת ההספד המבואר
בפסוק שהיה באופן של 'לספוד לשרה
ולבכותה', האריכו המפרשים למענייתם
לגלות מטמוניות כוונות הפסוק. ועיין
באור החיים הק' מה שפירש הכפילות
לספוד לשרה ולבכותה וז"ל, לספוד
לשרה לצדקותה ומה שנחסר בהעדרה,
ולבכותה לצד מה שנוגע לה שטעמה כוס
המות ויערב שמשו עכ"ל, והיינו שיש שני
ענינים בהספידו של מת, אחד מה שנוגע
להאנשים החיים, לספוד על מה שאבדו
וחסרו בהעדרו של הנפטר שבחיים חיותו
היה צדיק והרבה בעבודת ה' לשמחת
לב כל רואיו, והשנית מה שנוגע להמת
בעצמו שהגיע קצו ואבד מן העולם.

ומני אז ועד עתה במשך הדורות כבר
היה הרבה מקרים שהבעל יספיד את
אשתו בשני ענינים אלו, הן על צדקותה
והן על מיתתה כשלעצמה, ותפילתינו
להש"ת שלא יהיה שום צער בבתי
ישראל ויבולע המות לנצח בב"א.

שגלגל היומי מקיפה בכל יום סביבות הכדור ממזרח למערב, אבל מ"מ הולכת מעט מעט כפי תנועתה הישרה ממערב למזרח, עד שתשלים בשס"ה ימים להקיף הכדור פעם אחת, וטרם תקיף תנועה ישרה שלה, תהיה מוקפת תנועה הפכית שס"ה סיבובים. והנמשל, כן הצדיק יאחז דרכו ללכת להשלים רצון קונו לגשת אל הקודש, אף אם תנועות הפכיות המורחקות מקיפין אותו הוא היצה"ר, עכ"ז ברבות הזמנים ישלים חוקו האמיתי ועל מקומו יבא בשלום, עכ"ד.

נמצא כי השמש יש לה מגד למהלכה הטבעי, אך אעפ"כ אינה מניחה את שלה, והוא מוסר ויסוד גדול בעבודת השם לבלי להשגיח על מניעות ועיכובים, כי אם לשבר כל המניעות והמסכים שבינו לבין קונו לעבוד עבודתו בכל עת ובכל רגע עבודה תמה. ולפי"ז מבאר הישמוח משה הכתוב 'מה יתרון וגו' שיעמול תחת השמש' (קהלת א, א), בבחינת השמש לשבר זרוע המניעות ועיכובים, וזהו 'ואהביו כצאת השמש בגברתו' (שופטים ה, לא) עיי"ש.

ועפי"ז מבאר היטב לב, דהנה כפי המבואר בסיפורי תורתנו הקדושה נראה בעליל כי יעקב היה לו מניעות רבות ועצומות הרבה יותר מאבותינו אברהם ויצחק, כי עברו עליו צרות רבות, צרת לבן, צרת עשן, צרת דינה וצרת יוסף, כמאמר הכתוב (תהלים קכט, א) 'רבת צרונני מנעורי' וכדאיתא במדרש (ב"ר פפ"ד, א) 'לא שלתי ולא שקטתי ולא נחתי ונבא רגז' (איוב ג, נו), ועכ"ז שיבר כל המניעות ועבד את ה' בבחינת 'שמש', לכך נקרא יעקב בכינוי 'שמש'.

ומכל האמור יבואר אל נכון הרמז בראשי התיבות ש"רה מ'אה ש'נה - 'שמש', דהנה מאה שנים הראשונות עברו על שרה אמנו ע"ה בצער כמ"ש האוה"ח הק', ואעפ"כ התחזקה והתגברה על כל המניעות לעבוד את השי"ת נגד הטבע כמו שאמר רש"י כולם שוין לטובה, והכוונה שכל ימי חייה היו שוין לטובה בעבודת השי"ת, ובה היה בבחינת 'שמש', כי למדה מהשמש איך לעבוד את השי"ת למרות כל הקשיים, והיתה כמו השמש אשר הולך נגד המניעות ונגד הטבע, לכן נרמז בר"ת ש"רה מ'אה ש'נה - 'שמש', ללמדנו כי גם במאה שנים הללו של צער התחזקה לעבוד את ה' נגד

המניעות. יעזור השי"ת שנוכל לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

(הרה"ח ר' אברהם ישראל הערשקאוויטש הי"ו)

המחזיק ת"ח אין שפתותיו דובבות בקבר

ואברהם יקן בא פימים וד' ברך את אברהם בכל (כ"ד א')

ובמדרש רבה (פנ"ט ב') אמרו זש"ה (משלי ל"א כ"ה) עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון, ובמדרש אגדת בראשית (פ"ד) נדרש כל המזמור אשת חיל על אברהם ושרה.

וי"ל דבשארית מנחם כ' ואברהם יקן בא' פימים הוא ר"ת ז'בולן ב'צאתך ו'יששכר ב'אהליך, וביאר דאברהם אף שהיה עושר ותמך בלומדי תורה ועשה להם אש"ל בחינת זבולן, ועי"ז היה לו חלק בתורת יששכר, אבל לא הסתפק בזה אלא למד בעצמו תורה כמו"ש במסכת יומא (דף כ"ח:) מימיהם של אבותיהם לא פסקה תורה מהם, והיה גם יששכר, וזה הרמז ואברהם יקן בא' פימים ר"ת ז'בולן ב'צאתך ו'יששכר ב'אהליך שאברהם היה שניהם הן זבולן והן יששכר עכ"ד.

ובספר רוח חיים על אבות (פ"ב מ"ב) ביאר המשנה והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, שלא די רק להחזיק לומדי תורה ויהיה לך גם כן חלק בתורתם, שבלעדי הלימוד אף אם יהיה לך חלק אינה ירושה לך, כי אך הלימוד תורה בעצמו היא ירושה לו שאין לה הפסק, כי גם לאחר מותו שפתותיו דובבות בקבר, מה שאין כן במחזיק לומדי תורה דאף שזבולן יש לו חלק בתורתו של יששכר בהחזיקו, אבל לענין שיהיו שפתותיו דובבות בקבר זה אינו רק להלומד בפועל.

וביאר זה הקרא בקהלת (י"ב) כי בצל החכמה בצל הכסף, ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה, כי בצל החכמה בצל הכסף, היינו שותפות יששכר על זבולון על תורה, אבל תדע ויתרון דעת החכמה היינו התורה תחיה את בעליה בקבר אבל לא בשותפת של כסף.

וכ"כ בספר ילקוט אליעזר על תהלים

ובשנת תרס"ו כאשר עלתה נשמתו בגזי מרומים ביום כ"ג סיון, הובל לקבורה בעיר קאלוב והטמינו אותו אצל אשתו, ולמרבית הפלא, כאשר גמרו ההתעסקות ועזבו הבית החיים כולם ראו כן תמהו כי **המצבה הגדולה שעל קבר אשתו נעתקה ממקומה פשוטו כמשמעו ועברה על צדה יותר מחציה לצד הקבר החדש של בעלה,** ואמר אז הגה"צ בעל באר מנחם אב"ד קאלוב ז"ל שהוא סימן מובהק שכל מה שכתב הוא בעצמו על המצבה על אשתו עולה גם עליו ואין צריך להעמיד מצבה אחרת על קברו, ואכן לא העמידו שם מצבה חדשה על קברו, וכן נשאר המצבה עד היום הזה.

ובספר עבודת עבודה לכ"ק הרה"ק האדמו"ר מטאהש זצ"ל [בסיפורים למוצש"ק פ' חיי] מספר עובדא זו, ומעיד שבלמדו בעיר קאלוב בימי בחרותו היו עוד אנשים רבים שזכרו את המעשה והיה ידוע ומפורסם שם הפלא שאירע לעיני כולם.

וממשפחה זו יצאו בנים ובני בנים יראים ושלמים, ועוד היו כמה מנכדיו שחיו אתנו בדורינו, ה"ה הרה"ק ר' אהרן ראטה זצ"ל בעל שומר אמונים, שה' חתן חתנו הרה"צ ר' יצחק כ"ץ זצ"ל, והצדיקים הרה"צ ר' יואל זוסמאן מערץ זצ"ל ובנו הרה"צ ר' יחזקאל'ע מערץ זצ"ל, שרבי יואל זוסמאן ז"ל היה חתן חתנו הרה"צ ר' יעקלי פראנקפורטער זצ"ל, והרה"ח ר' יחזקאל דוד קרויס ז"ל שו"ב נייפעסט.

ואגב, בנוגע להרבי יעקלי פראנקפורטער, מספר בספר עבודת עבודה שם עובדא נאה, מה ששמע מפי מחותנו הרה"צ ר' יחזקאל'ע ז"ל אודות זקינו ר' יעקלי, שבסעודת הנישואין שלו נטל החתן את ידיו להסעודה, ושפך המים לתוך סל של נסרים שהיה מלא על פני האדמה, והוא לא הרגיש כלל בכל אשר נעשה בהיותו מופשט מעלמא הדין, וכאשר הנוכחים שם שחקו למראה עיניהם על המחזה התמוה, אמר חותנו רבי ישראל חיים: על חתן כזה התפללתי. ואכן זכה שתפילתו נתקבלה ונמשך ממנו שושילתא דדהבא עוסקים בתורה ובמצוות.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

בשנה זו יברכו בולם על אתרוג ואילו הוא יברך על סוס...

במה שכתב הרה"ח ר' דוד לייבוש לעפקאוויטש הי"ו לפרש הענין שנאמר לאברהם אבינו בנסיון העקידה אל תעש לו מאומה, שבזה הורה לו הקב"ה על ידי המלאך שהתשוקה הבוער בלב לעשות רצון אבינו שבשמים הוא גדול יותר מהמעשה, כמבואר בספה"ק עבודת ישראל עיי"ש, הנני להוסיף מה ששמעתי בענין זה בחג הסוכות העעל"ט בהיותי בארה"ק מפי הגאון הגדול רבי דניאל חיים אלתר שליט"א רעיון נפלא לפרש פסוקי הקריאה בימים הראשונים של סוכות, ויְדַבֵּר ה' וגו', שוֹר אוֹ קֶשֶׁב וגו' (ויקרא כב, כו-כז), שעיקר טעם קריאת פרשה זו הוא מחמת הפרשה הסמוכה לזה ויְדַבֵּר ה' וגו' דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' וגו' אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי (כג א), ומה טעם הקדימו לקרות שבעה פסוקים הללו שאין להם שייכות לענין המועדים.

זתירץ על פי רעיון הנ"ל, בהקדם העובדא דהוי אצל הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע שקיבץ לעצמו פרוטה לפרוטה במשך כל השנה כדי שיוכל לרכוש לעצמו אתרוג נאה ומהודר כראוי וכיאה, ובהיותו על אִם הדרך לקנות אתרוג, ראה איש יהודי בוכה מאין הפוגות, ולשאלת פיו ענה לו שנקלע למצוקה כי הוא משמש כבעל עגלה לצורך פרנסתו, ועתה קרה לו אסון שהסוס שלו מת ואין בידו לפרוטה לקנות לו סוס חדש ומהיכן ירק זה חי מעתה, חקר אצלו הרה"ק ר' מרדכי מהו הסכום הנדרש לקנות סוס חדש, ונקב לו הסכום המפורש, שעלה בדיוק להסכום שהיה לו בכיסו לצורך קניית האתרוג, ותיכף ומיד הושיט לו הצדיק כל צרור המעות וחזר לביתו. ואמר לבני ביתו שבשנה זו יברכו כולם על אתרוג ואילו הוא יברך על סוס...

וכשהגיע חג הסוכות נסע אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע להסתופף בצילו, והיה לו אתרוג פשוט זול, וכשראה הרבי ר' אלימלך את האתרוג אמר לו שיש להאתרוג הזה ריח גן עדן, כי המצוה שעשה עם הבעל עגלה עשתה רעש גדול בשמים, ולא עוד, אלא שאחר שנתן להבעל עגלה המעות לקנות הסוס נתרגש מאוד ונתמלא לבו שמחה על היכולת לקנות סוס, ורצה להודות להשי"ת על הטובה הגדולה, אך כיון שהיה איש פשוט מאוד ולא ידע להתפלל, הרים את השוט שלו שבו הצליף את הסוסים, והצליף כלפי מעלה בכמה צליפות חזקות, ואמר ברוב התמימות, רבונו של עולם, אלו הצליפות הם לכבודך על החסד הגדול שעשית עמדי בהסוס החדש..., וצליפות אלו – אמר הרבי ר' אלימלך – העלו עמהם תפילות שלא זכו לעלות מאות בשנים, ורק עתה זכו לתיקונם.

הרי מזה שאף שהבעל עגלה לא התפלל למעשה שום תפילה הגונה ולא אמר שבח והודאה להשי"ת כדבעי למיהוי, אעפ"כ היה לו כח עצום כל כך להעלות עמו תפילות פגומות זה רבות בשנים, מחמת הלב' שהיה לו, שבערה בלבו תשוקה עזה לבטא הודאתו להקב"ה, ואף שהאופן היאך שהוציא מכח אל הפועל התשוקה הלזו לא היתה כדת וכהלכה, גברה חלק הלב שבו על חלק הלמעשה ועשתה רושם גדול למעלה.

ואגב, פירש בזה בדרך צחות אמרינו בסדר העבודה ביום הכיפורים ולא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף, שהכהן גדול התפלל תפילה קצרה ביוה"כ, אבל דוקא התפילה הקצרה הזו עשתה רושם גדול בשמים מחמת התשוקה העזה שהיתה בלב הכהן גדול, 'כמצליף', כמו הבעל עגלה הזה המצליף, שהלב שלו גדל על

חלק הלמעשה ועשתה נחת רוח עצום לאבינו שבשמים...].

ובדומה לזה מסופר על אדם אחד שניגש אל רבו בעת שמחתו, באמרו שזכה לשפע גדול משמים ומרגיש בלבו חובה עצומה לעשות איזה דבר טוב בתור הודאה להשי"ת, מה אשיב לה' כל תגמולהי עלי, ובכן שאלתו בפיו מהו הדבר המומלץ ביותר לעשות, האם לייסד איזה גמ"ח, או לקבל על עצמו איזה קבלה טובה בתורה ובעבודה, וענה לו הרבי שהדבר המומלץ ביותר הוא שלא יעשה כלום אלא שיישאר תמיד עם שאלה זו בלב, לאמר מה עלי לעשות להשי"ת כדי להודות ולהלל, שאם תעשה איזה דבר בפועל אז תתכבה ממך רגש ההודאה, באמך שכבר עשית את שלך, אבל אם לא תעשה כלום אז תח' תמיד עם רגש ההודאה, והוא הוא הדבר הנרצה ביותר שתדע שלא יצאת ידי חובתך כלפי שמיא.

סיים הג"ר דניאל חיים שליט"א: מטעם זה תקנו לקרות אף אלו השבעה פסוקים קודם פרשת המועדות, שבהם קוראין גם הפסוק וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח תּוֹדָה לַה' לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ, וכוונת הפסוק לענינו שכאשר האדם מביא זבח תודה כדי להודות להשי"ת על כל החסד, אז לא די בהזבח תודה לבד להקריב קרבן בפועל המעשה, אלא צריכין גם כן להביא 'לרצונכם', שיביא אתו גם הרצון שבלב, להשאר עם הרצון והתשוקה העזה הבוער בלבו להודות לה', ולא ירגיע עצמו בזה שהקריב קרבן בפועל. וענין זה רוצים ללמד ביום טוב כאשר האדם מודה ומשבח להשי"ת, ואף מרבה בפעולות מעשיות במצות החג, שיזכור גם כן שאחרי ככלות הכל העיקר הנדרש הוא הרצון שבלב.

(הרה"ח ר' אברהם
שעי' קליין הי"ו)

מדור חלק הדרוש

מתיקות התורה בדרוש ופולפול

האם מעשי שמים עדיף או מעשי אדם

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם כָּל (כד, א). בַּמִּדְרָשׁ (עפ"י זוה"ק ח"ב פג): הַדָּא דְכַתִּיב (שְׁמוֹת כ, ב) אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיֵּשׁ לְהַבִּין אֶת הַקֶּשֶׁר הַדְּבָרִים.

עוד איתא במדרש (בר"ר מגח) באברהם כתיב וְה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם כָּל בְּזֻכּוֹת (בראשית יד, ב) וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל, וגם זה צ"ב.

ואפשר לומר על פי מה שביארנו במקום אחר (פרשת נח) בהך פלוגתא אי מעשה אדם עדיף או מעשה שמים עדיף, שזהו ששאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, בבבא בתרא (ב, א) אם אלקים אוהב עניים למה אינו מפרנסן, כי הוא לשיטתו סבירא ליה דמעשה שמים עדיף לכן אם ניחא ליה להקב"ה בהעניים היה לו לפרנסן בעצמו, ורבי עקיבא השיב לו כדי שנזכה אנו בהן לחיי עולם הבא, כי מעשה אדם עדיף ליה להקב"ה ורוצה לזכותינו במה שאנו מפרנסים אלו שהוא אוהבן, ורבי עקיבא לשיטתו דסבירא ליה מעשה אדם עדיף.

ושורש מחלוקתם מבואר במדרש (ילקוט תזריע רמז תקמז) שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, איזה מעשים נאים של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם, אמר ליה של בשר ודם נאים, אמר ליה הרי השמים והארץ יכול אתה לעשות נאים מהם, אמר ליה לא, תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות שאין שולטין עליו, אלא דברים שהם מצוים בבני אדם, אמר ליה למה אתם מלים, אמר ליה אף אני יודע שעל דברים אלו אתה שואל, ולכן הקדמתי ואמרתי לך שמעשה בשר ודם נאים משל הקדוש ברוך הוא, הביא לו שבולים וגלוסקאות, אלו מעשה הקדוש ברוך הוא ואלו מעשה בשר ודם אין אלו נאים, אמר לו הואיל והוא חפץ במילה למה אינו מהול ממעי אמו, אמר לו לפי שלא נתן הקדוש ברוך הוא לישראל את המצות אלא לצרף בהם, וכך אמר דוד כל אמרת ה' צרופה, ואומר (ש"ב כב, לא) אֲמַרְתָּ ה' צְרוּפָה מִגֵּן הוּא כָּל הַחֲסִים בּוֹ, ע"כ. הרי שרבי עקיבא סבירא ליה דמעשה אדם עדיף, וטורנוסרופוס הרשע סבירא ליה דמעשה שמים עדיף.

והחיד"א בפני דוד (פרשת וירא סימן לד) כתב לפרש הכתוב (לעיל יח, ד) וְקָח נָא מַעֲט מִיָּם וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם, במה שכתב הרב מהר"י אלפנדארי ז"ל במה שאמרו (כתובות סח.) כל המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד עבודה זרה, כי הנה בעבודה זרה טוענים אומות העולם, אם אינו חפץ בעבודה זרה למה אינו מבטלה, והסתירה לזה ממצות הצדקה, דצינו לרחם על העניים, ואם אוהב את העניים למה אינו מפרנסן, אלא מוכרח דזו אינה טענה, דלעולם אוהב את העניים וצינו לפרנסן, וכך אינו חפץ בעבודה זרה וצינו לבטלה ולשרש אחריה, וזה שמעלים עיניו מהצדקה מורה שמקיים טענת אדם אינו אוהב את העניים למה אינו מפרנסן, ולדידיה איכא טענת אדם אינו חפץ בעבודה זרה למה אינו מבטלה, ואם כן שפיר אמרו כל המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד עבודה זרה עכ"ד.

וזהו שאמר 'ורחצו רגלכם' מטינוף עבודה זרה, ואם תשאלו אם אינו חפץ בעבודה זרה למה אינו מבטלה, דעו שטענה זו מגן שויה והיא טענת הבל, כי הלא תראו 'וְאֶקְחָה פֶּת לַחֵם וְסַעְדוּ לַבָּכִים' ונימא אם אוהב את העניים למה אינו מפרנסן, אלא ודאי דטענה זו אינה טענה, ומינה דאין טענה לומר אם אינו חפץ בעבודה זרה, ושפיר אמרתי ורחצו רגלכם מעבודה זרה, ע"כ.

ובזה יש לבאר הכתוב שלפננו 'ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל', בזכות המעשרות דכתיב ביה (לעיל יד, ב) וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל, שמהצדקה מוכח שמעשה אדם עדיף, אם כן על כרחך שהאמונה אצלו בתוקף, וזהו שאמר המדרש הדא הוא דכתיב 'אנכי ה' אלקיך', להודיע שאברהם אבינו היה שלם במדת האמונה, כי הא בהא תליא, שכן מצינו שעקר עבודה זרה מביתו של אביו תרח, וזהו הנמשך אחר כך בפרשה מה שכתוב אחר כך (פסוק א) וַאֲשַׁבְּעֶךָ בַּה' אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹקֵי הָאָרֶץ, שפירוש רש"י אמר לו עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות, ע"כ.

ולזה אמר לו 'אשר לא תקח אשה לבני מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ', מפני שהם שטופים בע"ז שוא ח"ו ימשיכוהו

אחר עבודה זרה, שאברהם קים ליה דמעשה בני אדם עדיף, ועל כן רצה דוקא שיקחו את רבקה שנותנת צדקה וגומלת חסד, ועל כרחך היא משום שרבקה גם כן סבירא לה שמעשה אדם עדיף, וממילא גם היא מאמינה באנכי ה' אלקיך, ושצריך לשרש אחר עבודה זרה על ידי מעשה בני אדם, דליתא לטענת אדם אינו חפץ בעבודה זרה למה אינו מבטלה.

רבקה קיימה גם חסד וגם הוציאה ע"ז מבית אביה

וזהו שמצינו גם כן להלן בהפרשה שאמרה לו רבקה לאליעזר (פסוק כה) וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם תִּתֵּן גַּם מִקְפּוֹא רַב עִמָּנוּ גַּם מְקוֹם לָלוֹן, כונת רבקה לאמר לו בעל כרחך תאמין לי, כי אנכי פניתי הבית מעבודה זרה, שהרי גם תבן גם מספוא רב עמנו ליתן בתור מדת החסד והרי מדת הנדיבות והחסד ולשרש אחר עבודה זרה היינו הך, וממילא המקום אריך לך ללון שם כי הוא מופנה מעבודה זרה.

וזהו מה שאמרו חכמינו ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק כז) בשכר ששאלו לרבקה (להלן פסוק נח) הַתְּלַכִּי עִם הָאִישׁ הַזֶּה וַתֹּאמֶר אֶלְךָ זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם, דידוע דאי אפשר לצאת ממצרים בלתי ביטול עבודה זרה מהם, דהלא איכא טענת הללו והללו עובדי עבודה זרה, ברם כיון דאיכא גמילות חסדים בתוכי בני ישראל נגאלו אבותינו ממצרים, וכמו שאמרו (שם פרק כג) לא יצאו ישראל ממצרים עד שכתרו ברית לגמול חסד זה עם זה, דממה שכתרו ברית לעשות חסד זה עם זה, על כרחך שהאמינו בה', וליכא שוב טענת הללו והללו עובדי עבודה זרה, לכן בשכר שאמרו לרבקה התלכי עם האיש הזה ליכנס בבית גומלי חסדים, הרי שאתה כופר בעבודה זרה, ותאמר אלך שאמנם כן הנני מוכן להמסר למדת גמילות חסדים בשלימות, לכן זכו ישראל להוציאם ממצרים, שכן אחזו גם כן במעשה זו לקבל על עצמם עול גמילות חסדים, ועמה להשליך כל שמץ מחשבת עבודה זרה, וממילא היו ראויים לגאולה כי בטל מהם הטענה מה בין אלו לאלו.

(הרה"ח ר' שמואל ישע"י פריעדמאן הי"ו)

(ס"א) עה"פ אגורך באהלך עולמים, והביא עוד מהגאון מו"ה הר"ר משה סופר אבדק"ק סענדערע שפירש בזה הפסוק בתהלים (ק"ט ע"ב) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, דבתורה יחיה גם בקבר, אבל המחזיק בזהב וכסף לא יהיה שפתותיו דובבות בקבר עכ"ד.

וז"ש תורה ואברהם זקן בא בימים והיה זבולן וגם יששכר, זש"ה עוז והדר לבושה התורה עוז והדר ללומדה, ותשחק ליום אחרון, וכ' רש"י שקאי על יום המיתה, דכיון שלמד בעצמו יהיו שפתותיו דובבות בקבר וישחק גם לאחר פטירתו בעולם הבא.

בדרך אגב רציתי להוסיף על מה שהבאתם בשבוע העבר דבר פלא מהרה"ג ר' יונתן שטייף זצ"ל שהבטיח שאשה שלא תלך בתכשיטים בשבת ברה"ד הוא מבטיח להם בנים ת"ח, וזכרת, הגאון ר' משה וואלפסאן זצ"ל, ור' שמואל זאב ליכטער זצ"ל, ויבדל לחיים טובים הגאון ר' בן ציון שטראסער שליט"א דומץ גייטרא.

הנני להוסיף שהדיין הרה"ג ר' משה ראזענפעלד שליט"א דומ"ץ ביהמ"ד ברך משה דסאטמאר הוא נכד של מרת שטראסער ע"ה, נמצא שזכתה מרת שטראסער לבן ת"ח ונכד ת"ח.

(הרה"ח ר' יונה פריעדמאן הי"ו)

מידות בין אדם לחבירו יסוד בנישואין

וַיִּקַּח הָאִישׁ נָזֶם זָהָב בְּקַע מִשְׁקָלוּ וּשְׁנֵי צַמִּידִים עַל יָדָיָה עֶשְׂרֵה זָהָב מִשְׁקָלָם (כד, כב).

בפרשה זו מדובר מענייני שידוכין ונישואין של יצחק ורבקה, ומזה ניתן ללמוד על איזה עניינים צריך לתת דגש בשעת מצאיאת השידוך.

הנה, נתבאר בפסוקים שאליעזר עבד אברהם יצא לחפש כלה ליצחק, והוא שם עיקר מעיינו ולבו לבדוק האם הכלה מצויינת במידות שבין אדם לחבירו, כמו שנאמר (לעיל פסוק טד), 'הֲיִתָּה הַנְּעִרָה אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵי הַטֵּי נָא כַּדְּךָ וְאֲשֶׁתָּה וְאִמְרָה שְׂתָה וְגַם גְּמִלְיָךְ אֲשֶׁקֶה אֹתָהּ הַכֹּחֶת לְעַבְדְּךָ לִיצְחָק'.

ואף כשבאתה רבקה לשאוב מים ונעשה לה נס ועלו המים לקראתה (ראה שם ברש"י) המראה על מעלתה הגדולה בין אדם למקום.

במה שמברכים איש לרעהו שתחיה עד מאה ועשרים

שמעתי ממורי ורבי הגה"צ רבי רפאל בלום אב"ד קאשוי זצ"ל: למה מאחלים ומברכים איש לרעהו 'שתחיה עד מאה ועשרים שנה' הלא דוד המלך ע"ה אמר (תהלים צ, י) "יְמֵי שְׁנוֹתַינִי בָהֶם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה" ולמה אם כן מברכים עד מאה ועשרים שנה.

הטעמים ואמרו: שעד חמישים שנה אדם מתעסק בפרנסתו בענייני שידוכים וגידול הבנים וכמעט אין לו מנוחה ואין זה נחשב לחיים, אבל אחר חמישים שנה שמתחיל לחיות חיים של מנוחה, לזאת יקרא חיים. ממילא מתחיל השבעים שנה אחר החמישים שנה, נמצא שסך הכל יוצא מאה ועשרים שנה, ומסיבה זו מאחלים לאדם שיחיה מאה ועשרים שנה עכ"ד ודפח"ח.

ומסיבה זו מאחלים לאדם שיחיה מאה ועשרים שנה, ואמרו רמז ע"ז מה שאומרים בזמורת ליל שבת בזמור אזמור בשבחין - נעטר להון כתרין במילין יקירין בשבעין עטורין דעל גבי חמשיין וזה סך הכל מאה ועשרים שנה.

ואפשר להוסיף עוד רמז על זה, שמצינו ביוצר לפרשת זכור- זכור איש וכו' תכלית שבעים נתלה על חמישים, רומז להנ"ל שתכלית שבעים מתחיל רק אחרי חמישים שנה וכנ"ל, וזה ג"כ סך של מאה ועשרים ודו"ק.

(הרה"ח ר' יעקב קליין - מאנסי הי"ו)

(שמות לב, טו) וצריך שיהיה האדם שלם גם במידות שבין אדם למקום וגם במידות שבין אדם לחבירו, ועל כן נתן עליה צמידים אלו, לרמז שהיתה מושלמת בשתי בחינות אלו.

וכן יש לרמז בהמשך הפסוקים, שאמרו אליעזר ללבן 'וְאִם לֹא הֲגִידוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל יָמִין אוּ עַל שְׂמָאל (להלן פסוק מט). דהנה, ימין מרמז לבין אדם למקום, ושמאל מרמז לבין אדם לחבירו, שכן היו הדברות קבועים בלוחות המצוות שבין אדם למקום בצד ימין, והמצוות שבין אדם לחבירו בצד שמאל. וזהו שאמרו להם, וְאִם לֹא שְׂאִינְכֶם רוּצִים בְּשִׂדּוּךְ זֶה וְאִהִיָּה נְצַרְךָ לְבַקֵּשׁ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְאִז אַפְנֶה עַל יָמִין אוּ עַל שְׂמָאל, שאהיה צריך לבדקה במצוות שבין אדם למקום שהם ימין, ובמצוות שבין האדם לחבירו שהם בשמאל.

ועל פי דברים אלו יש לתת טעם לשבח למה שנהוג בתפוצות ישראל, שגמור השידוך ושתיית לחיים נקרא בשם "ווארט". והנה, ידוע מה שאומרים העולם בדרך צחות הטעם שעושים ווארט בגמור השידוך, ותרגומו בלשון הקודש הוא דבר, לרמז שמה' יצא הדבר' (בראשית כד ג) ואין זה תלוי כלל בידי אדם.

ולפי דרכנו יש להוסיף, שהכוונה היא שנתקיים בשידוך זה 'לא תסור מן הדבר, ימין ושמאל', דהיינו שבשידוך זה מצטיינים ב' הצדדים במעלותיהם שבין האדם למקום והן ברגישות המופלגת וזהירות בדברים שבין האדם לחבירו, וכאשר נתבררו אלו הדברים אפשר לגמור השידוך על צד היותר טוב, ויהא לבנין זה קיום לעד.

(הרה"ח ר' פינחס אייזנבאך הי"ו - לכבוד תתונה של בנו שהתקיים בשבוע זה)

המתפלל בעד חבירו מתבטלים המקטרגים והוא נענה תחילה

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֵה גֹר' (כד, טג). אמרו חכז"ל (ברכות כו, ב) יצחק תיקן תפילת המנחה.

הנה אמרו חכז"ל (ברכות ו, ב) לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר (מ"א יח, לו) וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלָיוּ הַנְּבִיא, עכ"ד הגמרא, וצריך ביאור מהו הרבותא בתפלת המנחה שכוחו גדול להיות נענה בתפלתו יותר משחרית וערבית, וגם, מנא לן שאליהו נענה בשביל תפלת המנחה דייקא, אולי

לא שת לבו לזאת, עד שאמרה לו 'גַּם לְגַמְלִיךָ אֲשָׁאֵב' (לעיל פסוק טו), שמרמז על מעלתה שבין אדם לחבירו, וזה מה שמצא חן בעיני אליעזר.

והנה, בשעה שראה אליעזר מידת חסדה, נתן לרבקה 'זֶזֶם זָהָב בְּקַע מִשְׁקָלוּ וּשְׁנֵי צַמִּידִים עַל יָדָיָה עֶשְׂרֵה זָהָב מִשְׁקָלָם', ופירש רש"י, 'וּשְׁנֵי צַמִּידִים, רמז לשני לוחות מצומדות. עֶשְׂרֵה זָהָב מִשְׁקָלָם, רמז לעשרת הדברות.

וידוע שחמשה דברות הראשונות הם דברים הנוגעים בין אדם למקום, וחמשת הדברות האחרות נוגעים בדברים שבין אדם לחבירו. לרמז שהלוחות מְזָה וּמְזָה הֵם כְּתָבִים

אלעזר מענדלאוויטש ז"ל, אב"ד הלכה ברורה

- **דברי אש על סוגיות, תורת המקדש על קדשים, ועוד, להרה"ג ר' אברהם שמשון בראדט שליט"א, ר"מ בישיבת בית מאיר**
- **פדיון הבן כהלכתו, ועוד, להרה"ג ר' גדלי' אבערלאנדער שליט"א**
- **אמרי דעה על יו"ד, להרה"ג ר' ירחמיאל משה ביטמאן שליט"א, ר"מ במתיבתא סאטמאר**
- **אוצר פלאות התורה, להרה"ג ר' זאב וואלף זיכערמאן שליט"א**
- **תורת השעטנו, פיאות כהלכה, ועוד, להרה"ג ר' דניאל דוד שטיינבערג שליט"א**
- **דברי חפץ על הל' יו"ט, שפה לנאמנים על הל' נדרים, מילי דבי כנישתא, ועוד, להרה"ג ר' מנחם לעדערער שליט"א (חתן הרה"ח ר' חיים יודא גאלדשטיין ז"ל), דומ"ץ היכל התפילה**
- **משנה סדורה על או"ח ויו"ד, להרה"ג ר' שלום יהושע יארסלאוויטש שליט"א**
- **אהל מועד על הל' יו"ט, להרה"ג ר' נפתלי הירצקא ברי" זופניק שליט"א**
- **חומש אורי וישעי, להרה"ג ר' אורי שווארץ ז"ל, מנה"ל בסאטמאר**
- **ספר המקצוע על חו"מ, ספר הציצית, נתיבות ים, ועוד, להרה"ג ר' יצחק מאיר סימקאוויטש שליט"א**

ועוד ועוד, הרשימה גדולה מזה כהנה וכהנה, ובנוסף להספרים שנתחברו ושמתחברים והולכים על ידי תלמידי חכמים בכל מקצועות התורה, עוד נתברכה זמנינו בהמפעלים הגדולים כממלכת התורה "עוז והדר" וכדומה, המתעסקים בהדפסת ספרים ישנים וגם חדשים עם הערות וביאורים מלאים זיו ומפיקים נוגה, ומאות תלמידי חכמים עוסקים בעבודת הקודש הזה יומם ולילה לפתוח שערי התורה"ק לרווחה לעם הצמאים לדבר ה', ורואים בחוש היאך שברכת ה' מצליח דרכם להגדיל תורה ולהאדירה באופן נעלה ונשגב.

ואלה מוסיף על הראשונים

מתוך חובתן חזר ומנאן (רש"י במדבר א א), הרשימה מהספרים שנתחברו על ידי תלמידי חכמים בזמנינו היה מזוהה מרהיב עין ומלא הודה של תורה, ואף שכתבנו שם שהוא רשימה רק על קצה המזלג, כי כמובן מאיליו רבים הם הספרים ואי אפשר לפרטם במסגרת הגליון הנוכחי, עם כל זה לרוב חובת הדברים אמרנו להוסיף עוד הפעם על הרשימה כמה ספרים חשובים ומועילים מאירות עינים שנזכרו בהם, וכן מה שהזכירונו אחרים, שאלו לא הכנסנו שם ברשימה זו.

והא לכם עוד מספר ספרים חשובים ומתלמידי חכמים מופלגים בני זמנינו מסוג זה:

- **נטעי גבריאל, להרה"ג ר' גבריאל צינגער שליט"א אב"ד נטעי גבריאל**
- **תבואות שמש, להרה"ג ר' שמשון צינגער שליט"א**
- **בנה ביתך, להרה"ג ר' אשר אנשיל שעהר שליט"א, אב"ד קלעסאן**
- **לבב חכמה, נחלת ברוך, ועוד, להרה"ג ר' ברוך ווייס שליט"א, אב"ד קניזשא**
- **מכתם לדוד, להרה"ג ר' דוד יודא הירשפעלד שליט"א, אב"ד מונקאטש מאנסי**
- **שדה צופים עמ"ס הש"ס, ועוד, להרה"ג ר' שמואל דוד הכהן פרידמאן שליט"א**
- **שו"ת מנחם משיב, להרה"ג ר' משה מנחם טירנויער זצ"ל, דומ"ץ סאטמאר מאנטריאל**
- **פתורא דשבתא, להרה"ג ר' זעליג שפילמאן ז"ל, ר"מ במתיבתא סאטמאר**
- **ממונם של ישראל, פרשה בהלכה, ועוד, להרה"ג ר' נחום צבי מאיר ראזענפעלד שליט"א, מו"ץ בסקווירא**
- **חקר הלכה, להרה"ג ר' יצחק מאנדעל שליט"א, ראב"ד ביד"צ חקר הלכה**
- **ביכורי יהודה עמ"ס יבמות ושבועות, להרה"ג ר' יהודה יעקב לייכטאג שליט"א**
- **הלכה ברורה על או"ח ויו"ד, להרה"ג ר' יעקב**

נזדמן שהי' בשעת מנחה, אבל אלמלי הי' בשאר תפלות ג"כ הי' נענה.

ונראה לבאר, דהנה כתב הייטב לב (בפרשתו) לבאר מקראי קודש (חיי שרה כד סב-טג), ויצחק בא מבוא באר לחי ראי, והוא יושב בארץ הנגב, ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים, דהנה רש"י פירש שיצחק הלך אז להחזיר הגר לאברהם אביו שישאנה, וא"כ וודאי כיון שהי' עסוק בזה, התפלל יצחק על הדבר הזה בתפלת המנחה שזיווגם של אברהם והגר יעלה יפה, והנה ידוע (ב"ק צב, א) שכל המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, וזה י"ל בהמשך הכתובים, ויצא יצחק לשוח בשדה, שהתפלל על זיווג אביו שיעלה יפה ועי"ז הוא נענה תחילה, וירא והנה גמלים באים שזיווגו באה בכי טוב, עכ"ד הייטב לב.

והנה, יש מקום אתי לומר בטעמא דהא מילתא, דהמתפלל בעד חבירו הוא נענה תחילה, דהנה כשאדם מתפלל, יש עליו כמה מקטרגים, שלא יקובל תפלתו, אבל כשמתפלל בשביל אחרים, ואף שהוא צריך לאותו דבר - מקדים להתפלל בעד טובת חבירו, גם מן השמים יקדימו צרכיו, וידרשו טובתו למלא משאלותיו, ויזכה שתפלתו יתקבל לרצון.

ועפ"ז יש לפרש דברי חז"ל כמין חומר, דלעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, דהיינו שיתפלל כעין אותו תפלה שהתפלל יצחק כשתיקן תפלת מנחה, שהקדים צרכי חבירו, ועי"ז, הוא נענה תחילה, וראי' לדבר, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה, דהיינו שגם אליהו לא התפלל לכבוד עצמו, שהרי עיקר כוונתו הי' שיתרבה כבוד שמים, וכמ"ש שם בגמרא שהתפלל שלא יאמרו מעשה כשפים הוא, ותפלה כזו רב גובריה להיות נענה בקשתו, ולהתקבל לרחמים ולרצון.

הרה"ח ר' אהרן צבי בלושטיין הי"ו

מונה בקופסא

929.322.1414

ר' קלמן איז א זאונדערבארער בעל מחדש.
ווען עס פאלט אים נאר ב"י א רעיון, אפילו גייענדיג אויפן טאם, רופט ער תיכף אריין צו זיין "מונה בקופסא" אקאונט, און ער רעקארדירט עס צום גענעקען.